

կայսերաց ժամանակը Հռովմայեցւոց կողմանէ գաւառապետ եղած է աս կողմերը :

Բոլոր աւերակ դարձած շէնքերուն մէջ դեռ ինչուան հիմա միայն մէկ ամբողջ մնացած շէնք մը կայ , որ ումանք տաճար՝ ոմանք ալ գերեզման է կ'ըսեն , և անոր պատկերն է հոս գրածնիս : Եւ շէնքն ալ մէկալներուն պէս ամբողջ ժայռի մը մէջ հիմնալի կերպով փորուած է իր սիւններովն ու արձաններովը : Եւրաբացիք ասոր Սապնէի Ֆիւրաւն կամ Պանչ Փարաւնի կ'ըսեն , իբր թէ Փարաւնի գանձը հոն թաղուած է . այսպիսի սուտ կարծիքներով որչափ հնու թիւններ կ'աւրեն կը փճացընեն տգէտ մարդիկ ամէն տեղ : Տաճարին մէջի կողմն ալ նոյնպէս նոյն լեռնէն փորուած սիւններ , խարիսխներ , սեան գլուխներ , զարդեր , արձաններ ու ներքին սենեակներ կան : Վերջը և դրսի ձեւին ճարտարապետութիւնը շատ սիրուն է . բայց ափսոս որ պզտի դրան սիւններէն մէկը պակսած է . ներսի տեսքը դրսին հետ ամենեւին համեմատութիւն չունի : Եւ շէնքն քանի մը ոտք սանդուղներով մէկ սենեակ մը կը մտնես որ թէպէտ աղէկ ու համեմատ փորուած է , բայց պատերուն անհարթութենէն կ'երևնայ որ դեռ շէնքը չլըմնցած՝ երեսէ ձգուած է . ուրիշ երկու կողմնական սենեակներ ալ կան . մէկը անկանոն կերպով շինուած , և մէկալը երկու ծակ ունի որ կարծես թէ մէջերնին սնտուկ դրնելու համար փորուած են . աս բաներէս կ'երևնայ թէ անշէնքը տաճար չէ , հապա գերեզման է : Եւ շէնքին մօտ է նաև ընդարձակ թէստրոնը :

Յովսէպոս , Եւսեբիոս և սուրբն Հերոնիմոս կը վկայեն թէ Մհարոնի թաղուած Հովր լեռը աս Պետրա քաղաքին լեռներէն մէկն էր , որ ինչուան հիմայ ալ Տաճկաց ուխտատեղի եղած է : Եւ այն աւերակներուն մօտ ձորի մը մէջ ալ եօթը ոտք բարձրութեամբ քար մը կայ որ հիմակուան Եւրաբա-

ցիք կարծես թէ Սովսէս մարգարէն անոր տակը թաղուած է :

Պետրայի աւերակները ստորագրող առաջին եւրոպացի ճանապարհորդը եղաւ Պուրքհարտ՝ 1812^{ին} : Իրմէ ետքը ուրիշներէն աւելի հռչակաւոր եղան Տըլպորտ և Լինան գաղղիացի ճանապարհորդները որ աւելի ուշադրութեամբ քալեցին ու տեղն 'ի տեղը ստորագրեցին Պետրայի աւերակները 1830^{ին} :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ

ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բնաբանական հարցառնքներ :

Եւ շնորհ երբեմն կարկուտը ընկուզի կամ հաւկը թի չափ ալ մեծութիւն կ'ունենայ .

— Սոսն զի վար իյնալու ատենը շատ ջրի մասունք մէկտեղ կը միանան . և կամ երբոր վերի ցուրտը կը հասնին , ամէն ջրի կաթիլները սառ կը կտրին , և ուժով վար իջնալու ատեն շատը միատեղ իրարու կը կպչին ու անանկ վար կ'իյնան . աս իրարու հետ միանալին անկէց յայտնի է որ մեծ կարկուտները միշտ անկիւնաւոր կ'ըլլան :

Ինչո՞ւ միայն ձմեռը ձիւն կուգայ , և ամառը չգար .

— Սոսն զի ձիւնն ալ կարկտի պէս ջրային մասունքներու սառելէն կը ձեւանայ : Իրաւքնէ ամառ ատեն ալ ձիւն կը գոյանայ , ինչպէս որ բարձր լեռներու վրայ միշտ կը տեսնուի , բայց խիստ տաք ատեն իրենց պնդութիւնը քիչ ըլլալով՝ վար իջնալէն առաջ ջուր կը դառնան :

Ինչո՞ւ ջրհանի մը մէջի ջուրը 32 ոտքէն աւելի չբարձրանար՝ որչափ ալ միտքը շարժելու ըլլաս .

— Սոսն զի 32 ոտք բարձրութեւ ջրի սիւնակ մը այնչափ ծանրութիւն ունի՝ որչափ որ ծանրութիւն ունի

նոյն տրամագիծը ունեցող դրսի մըթ-
նոլորտին օդը . և ինչպէս որ ջուրը ա-
ռանց դրսի օդին ճնշմանը ջրհանին
մէջ չմտնէր , ասանկ ալ ջուրը երբոր
32 ոտք բարձրութիւնը կը հասնի ,
երբոր ուրիշ զօրութիւն չկայ որ զին-
քը մղելով բարձրացնէ , հաւասարա-
կշիռ կը մնայ : Ինչպէս սնդիկը թէ-
պէտ օդէն շատ ծանր է , բայց 28 բը-
թաչափէն աւելի չբարձրանար :

Ինչո՞ւ երկու ողորկ քար վրայէ վը-
րայ դրուելու ըլլան՝ իրարու հետ կը
կպչին .

— Սոսն զի երկու ողորկ քար երբ-
որ իրարու հետ կը միանան , մէջտե-
ղի օդը բոլոր դուրս կ'ելլէ . անով ա-
ռանց օդին արգելմանը իրար աղէկ
կը շօշափեն , և ան ատեն դրսի օդն
ալ աւելի կը ծանրանայ անոնց վրայ :

Ինչո՞ւ մեր գլխուն վրայ 33,000 լի-
պրէ մթնոլորտին ծանրութիւնը կայ
ու մենք չենք իմանար .

— Սոսն զի բոլոր մեր մարմնոյն
ներսի օդը դրսի օդին հետ հաւասա-
րակշիռ է :

Ինչո՞ւ զանգակ մը զարնելու ատեն ,
և կամ ուրիշ ի՞նչ և իցէ ձայնահան
մարմնոյ մը երբոր ձեռքովդ դպչիս ,
մէկէն ձայնը կը կտրէ .

— Սոսն զի դպչելով կ'ընդհատի
անոր թրթռումը . որովհետեւ թըր-
թռելովն ու օդին հետ զարնուելովն
է որ ձայն կը հանէ :

Ինչո՞ւ կոտրած զանգակի մը թըր-
թռումը ընդհատ կ'ըլլայ , և անա-
խորժ ձայն կը հանէ .

— Սոսն զի զանգակը երկու բաժ-
նուած ըլլալով , թրթռումն ալ երկու
մաս կը բաժնուի , անով կ'ընդհատի ,
և երկու մասին ալ թրթռումը ան
ձեղքուած կտորին մէջ լմննալով՝ ի-
րարու զարնուելու ատեն անախորժ
ձայն կը հանեն :

Ինչո՞ւ գաւաթի մը բերնէն դէպ 'ի
մէջը պոռալու ըլլասնէ , գաւաթը կը
կոտրի .

— Սոսն զի միակերպ պոռալու
ատեն , երբոր յանկարծ ձայնդ բար-

ձրացնես , ան ատեն թրթռումը ան
աստիճանի ուժ կ'առնէ , որ գաւաթին
մասունքը իրարմէ կը քակուին , անով
կը կոտրի :

Ինչո՞ւ երկայն գերանի մը մէկ ծայ-
րը երբոր գնդասեղով մը դպչիս , մէկն
ալ գերանին անդի ծայրը ականջը
դնելու ըլլայ , մէկէն ձայնը կը լսէ :

— Սոսն զի փայտին մասունքը
դէպ 'ի երկայնքը իրարու հետ աւելի
շարունակութիւն ունենալով , մէկ
պզտիկ բանով մըն ալ դպչելով ան
մասունքը իրենց տեղէն կը շարժին .
ան շարժումը օդին հետ կը հաղոր-
դուի , և անդի ծայրը կեցողը մէկէն
կը լսէ : Իսկ դէպ 'ի լայնքը չկրնար
հաղորդել , վասն զի փայտին մասուն-
քը իրարու հետ նոյն շարունակու-
թիւնը չունին :

Ի՞նչ է պատճառն որ հաւկըթաձև
սրահի մը երկու ծայրի անկիւնները
երկու հոգի երեսնին դէպ 'ի պատը
դարձուցած իրարու հետ համարձակ
կը խօսին , և ան սրահին մէջտեղը ու-
րիշ մը կենալու ըլլայ՝ անոնց խօսածը
չհասկընար :

— Սոսն զի այն անկիւնները ի-
րարու հետ կամարով հաղորդուած
ըլլալով , երբոր կը խօսուի , ան տեղի
օդը շարժելով՝ ձայնը կամարաձև
կ'երթայ մէկալին , անով մէջտեղի
կեցողը չլսեր երկուքին խօսածը :

ԽԵԼԱՅԻ ԽՕՍՔԵՐ ՈՒ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ
ԴԻՊՈՒԱԾՆԵՐ .

Սոսն զի անոն հանելը գէշ բան է :

ՍՐԴՈՒՆ մէկուն անունը սաստիկ
ստախօս ելած է եղեր . ասիկայ օր մը
ընկերութեան մը մէջ մտնելուն պէս
դեռ բերանը չբացած որ խօսի՝ ան-
դիէն զինքը ճանցողներուն մէկը կը
պոռայ թէ « Սուտ է , սուտ է : —
« Դեռ բերանս չեմ բացած , » կ'ըսէ
մարդը : Պատասխան կուտայ մէկալը